
Status for smerte- forskning og terapi

BOKOMTALER

International Association for the Study of Pain holder verdenskongress hvert tredje år. Kongressen i Wien i 1999 var imponerende både med hensyn til kvalitet og omfang, og viste et forskningsfelt i rask utvikling. Bokens artikler er basert på 105 av foredragene, selektert for å dekke hele området "from molecule to mind", som var tema for kongressen. De største fremgangene i feltet er likevel mer relatert til "molecules" og mekanismer i nervesystemet enn til "mind".

En bedre forståelse av mekanismer for langtidsforandringer, plastisitet, i transmisjon og reguleringssystemene er det som synes å gi størst løfte om prinsipielt nye, bedre typer av terapi. Smertestimulering kan gi langvarige

funksjonsforandringer i bakhornet og på høyere nivå, forandringer som igjen moduleres gjennom systemer som descenderer fra hjernestamme og hjerne til ryggmargen. Disse systemene kan hemme smertetransmisjon, men det finnes også systemer som kan øke smerte. Jürgen Sandkühler skriver om noen slike mekanismer, inkludert langtidspotensiering i ryggmargen. I og med at disse systemene kan forandres gjennom påvirkninger og ”læring”, kan der være betydelige individuelle forskjeller i smertepersepsjon. Resultater fra nyere bildeteknikker har understreket dette. Større deler av sentralnervesystemet enn det man tidligere trodde, deltar i smertepersepsjon, endatil cerebellum deltar. Det er betydelige forskjeller mellom individer og hos den enkelte til forskjellige tider.

Utforskningen av ionekanaler og reseptorer fortsetter med stor intensitet. Allan Basbaum gir en oversikt over de muligheter bruk av transgene mus gir i smerteforskningen.

Kjønnsforskjeller når det gjelder smerte er et tema som er viktig med sikte på å forstå hvorfor enkelte smertetilstander viser så stor kjønnsforskjell. Anna Maria Aloisi skriver unødig upresist om temaet. Det er i dag liten tvil om at kvinner har større følsomhet for smerte enn menn. Om dette kan forklare at kvinner også oftere enn menn har for eksempel fibromyalgi, kan derimot ikke sies å være klarlagt.

Ekstra viktig i dag og i årene fremover vil det bli å utnytte den store mengden av kunnskap fra grunnforskningen på dyr til nye og bedre behandlingsmetoder av langvarige smertetilstander hos pasienter. Viktig i denne forbindelse blir det å forstå hvordan sentral sensitivisering, målt kanskje best som graden av langtidspotensiering i bakhornet i ryggmargen, kan hindres eller reverseres. Per Kristian Eide skriver om kliniske forsøk med bruk av NMDA-reseptor-antagonister som analgetika. At slike antagonister reduserer for eksempel nevropatiske smerter, er av betydelig teoretisk interesse og bidrar til forståelse av basale smertemekanismer.

Anita Holdcroft og medarbeidere skriver om cannabinoidene. Disse stoffene har også potensial som fremtidige analgetika, men mye forskning gjenstår. Harald Breivik har en grundig gjennomgang av postoperativ smertebehandling – hitech versus lowtech – inkludert et kostnadsperspektiv. Breivik har i mange år hatt en sentral stilling i internasjonale smerteforskningsorganisasjoner. Basalforskere har i en del år pekt på viktigheten av å hindre utvikling av sentral sensitivisering under kirurgiske inngrep. I dyreforsøk får man utviklet slik sensitivisering selv med full kirurgisk narkose. Lokalanestesi eller spinalanestesi er nødvendig i tillegg for å hindre en sentral sensitivisering, med mulighet for økt smerte postoperativt og muligens økt tendens til fantomsmerter på langt sikt. Igor Kissin diskuterer dette spørsmålet om preemptiv analgesi. Det har vært vanskelig å komme til en entydig og sikker konklusjon på dette spørsmålet basert på kliniske forsøk. Kissin mener likevel at de kliniske studier som finnes sammen med kunnskapen fra basalforskningen gjør at man må se på preemptiv analgesi som et reelt fenomen som kirurger må ta hensyn til.

Enhver som er interessert i smerte vil finne mye av interesse i denne boken, som spenner over hele spekteret fra ionekanalene til psykologiske forhold.

Boken, som kongressen, er dedikert til professor Patrick D. Wall. I sin artikkel setter Wall det hele inn i en sammenheng og søker til røttene for smerteforskning og smertebehandling. Han skriver som vanlig engasjerende og til dels provoserende, alltid på jakt etter det som ikke stemmer med tradisjonelle teorier og flertallsmening. Bare ved å søke etter svakhetene i våre forklaringer og modeller kan vi øke vår erkjennelse, og komme videre.

KjellHole

Fysiologisk institutt

Universitetet i Bergen

Publisert: 10. november 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. mars 2026.